

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันชาติได้ว่าเป็นยุคของการพัฒนา ประเทศทั้งหลายต่างขวนขวายเร่งระดม
สรรพกำลังทั้งมวลที่มีอยู่ เพื่อการพัฒนา ปัจจัยอันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนา
คือ การผลิตทรัพยากรด้านการเงินและสิ่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ ประเทศไทยมีทรัพยากรด้าน
การเงินจำกัด แต่มีทรัพยากรมนุษย์อย่างเพียงพอ ในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยหลักการ
ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ให้ได้ผลอย่างเต็มที่ อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินงานพัฒนาประเทศ
จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ
ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงจำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาคน การพัฒนาบุคลากรจึงได้ว่าเป็นวิธีการที่สำคัญในการ
พัฒนาคนให้มีคุณภาพและให้ผลดี ซึ่งกำลังได้รับความนิยมนำมาใช้ในหมู่ผู้บริหารปัจจุบัน เพราะ
"การพัฒนาบุคลากร เป็นวิธีการที่มุ่งจะเพิ่มคุณสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในด้าน
ความคิด การกระทำ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทำที่ต่าง ๆ อันเป็นกระบวนการ
ที่มีระบบและมีความต่อเนื่อง"¹

คณาจารย์เป็นบุคลากรหลักของสถานศึกษาที่ช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้า
ดังคำกล่าวที่ว่า "คณาจารย์ที่เก่งกล้าสามารถ คือ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการของสถาบัน
การศึกษานั้น"² แต่จากรายงานการสัมมนาเรื่องแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4

---

¹ สมพงษ์ เกษมสิน, การพัฒนาบุคคล (กรุงเทพฯ: บพจร, 2512), หน้า 16.

² วชิตร ศรีสอ้าน, หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 71.

๗. ศูนย์สารนิเทศ สจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹ พบว่า สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาประสบกับปัญหา การขาดแคลนครุภัณฑ์ประจำที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์สูงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จึงเป็นเหตุ ให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาในระยะที่ 3 เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ "ขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีในบางสาขาวิชา เช่น สาขาพยาบาล เป็นต้น"² และจากข้อมูลเกี่ยวกับโรงพยาบาล ของกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข³ ระบุว่าให้จัดอันดับอย่าง เด่นชัดถึงความขาดแคลนครุภัณฑ์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพดังนี้ อาจารย์ พยาบาลที่ล่องนในหลักสูตรการพยาบาลชั้นต้นที่ฐานทั้งที่ตั้งก่อกำหนดในทบวงมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่น ๆ มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 122 คน มีปริญญาตรี 489 คน และปริญญาโทหรือสูงกว่า 89 คน ซึ่งตามหลักของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานประมาณได้ร่วมกันกำหนดสัดส่วน วุฒิของอาจารย์ ปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรี เป็น 1.5 : 5.0 : 3.5⁴ หรือ ตามหลักการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย คุณวุฒิของครุควรสูงกว่าหลักสูตรที่ ทำการสอนอยู่ กล่าวคือ ผู้สอนหลักสูตรปริญญาตรี ควรสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป และจะต้องได้รับการเตรียมหรือฝึกฝนในสาขาที่ตนรับผิดชอบ อัตราส่วนครุต่อนักศึกษาควรจะเป็น

¹ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, รายงานการสัมมนาเรื่องแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 ณ ศูนย์สารนิเทศ สจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 21 - 23 สิงหาคม 2518 (กรุงเทพฯ: หน่วยผลิตเอกสารมหาวิทยาลัย สจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 37.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

³ กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาล, โรงเรียน ผู้ช่วย และโรงเรียนผดุงครรภ์ในประเทศไทย ระหว่างปี 2520 - 2521 (กรุงเทพมหานคร: กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, 2522), หน้า 46 - 49. (คัดสำเนา)

⁴ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, รายงานการสัมมนาเรื่องแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4, หน้า 6.

1 : 4 - 8 แต่สถานศึกษาพยาบาลเปิดสอนหลักสูตรขั้นพื้นฐานในระดับปริญญาตรี และปริญญาตรี เทียบเท่า ยังคงใช้อาจารย์ที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าหรือคุณวุฒิที่อยู่ในระดับเดียวกับหลักสูตรที่ตนรับผิดชอบ ทำการสอน และเมื่อเทียบอัตราส่วนครูต่อนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่อยู่ในสังกัดกองงาน วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีตั้งแต่ 1 ต่อ 9 ถึง 13 มีแห่งหนึ่งที่มีอัตราส่วน ต่ำมากถึง 1 ต่อ 29¹ จากเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ปัญหาโดย สดให้มีโครงการพัฒนาอาจารย์เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของอาจารย์ เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาสถานศึกษา

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา วิทยาการและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาทุกระดับตามไปด้วย การศึกษาวิชาชีพ พยาบาลก็เช่นเดียวกันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502² เป็นต้นมา พื้นฐานการศึกษาของผู้ที่จะเข้ารับการศึกษาพยาบาลได้เปลี่ยนจากการรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้น มัธยมศึกษา 3 เป็นมัธยมศึกษา 5 และในปี พ.ศ. 2521³ สถานศึกษาพยาบาลทุกระดับได้ ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรพยาบาลขั้นพื้นฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วราชอาณาจักร เพื่อให้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาสาธารณสุขระยะที่ 4 ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่จะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ

¹ กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาล,
หน้า 51 - 53.

² วิเชียร ทวีลาภ, "วิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย", พยาบาล
ฉลองครบรอบ 50 ปี สภากงพยาบาลแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยศึกษา, 2520),
หน้า 55.

³ ดวงใจ สิงห์เสนี, "ของตราบนักเรียนหลักสูตรอนุปริญญาพยาบาล ปีการศึกษา 2521
เป็นการชั่วคราว และขอเพิ่มจำนวนรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาศาสตร์ นวัตกรรมพยาบาล" บันทึกที่
ทม.0813/2509, 19 ธันวาคม 2520.

ทางการรักษาพยาบาลขั้นต้น (Primary health care) และความต้องการที่จะขยายบทบาทของพยาบาลในด้านการตรวจรักษา ในชุมชนชนบทที่ขาดแคลนแพทย์ ตามแผนขยายบริการสาธารณสุขไปสู่ประชาชนชนบท สถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข จำนวนทั้งสิ้น 10 แห่ง ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ เวลาการศึกษา 3 ปี 6 เดือน เป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ เวลาการศึกษา 4 ปี วุฒิปริญญาตรีไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีพยาบาล และสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ได้งดรับนักศึกษาในหลักสูตรการพยาบาลขั้นพื้นฐานระดับอนุปริญญา นับแต่นั้นมา การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการก้าวหน้าอย่างอึ้ง สำหรับความเจริญก้าวหน้าของวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีทั้งผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้าน ประเด็นสำคัญก็คือ การปรับปรุงหลักสูตรพยาบาลเป็นระดับปริญญาตรี จะทำให้คุณภาพของพยาบาลเป็นอย่างไร ศาวิทักษณ์วิจารณ์เกี่ยวกับคุณภาพของพยาบาลที่ผู้ใช้ทั้งแพทย์และพยาบาลหลายท่านมีความรู้สึกต่อต้านอยู่ และผู้ผลิตควรได้ตระหนักไว้ก็คือ พยาบาลในอนาคตอาจเก่งทางทฤษฎีมากกว่าทางปฏิบัติ

ถ้าเราจะลองพิจารณาว่า มีอะไรเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรใหม่นี้บ้าง สิ่งที่เห็นได้เด่นชัดคือ ลักษณะของหลักสูตรที่มีการเพิ่มรายวิชาและระยะเวลาการศึกษา แต่ยังมีได้มีอะไรยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณของครูอาจารย์ที่ควรจะได้รับ การเตรียมไว้ก่อน เราคงยอมรับว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น เป็นการเตรียมคนเพื่อเป็นผู้ในระดับปริญญาชั้นการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาระดับนี้ ซึ่งน่าจะมีวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีโดยทั่วไป การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาพยาบาลในระยะ พ.ศ. 2519 นี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดอย่างเฉียบพลันเนื่องจากแรงผลักดันทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาพยาบาล ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า สถานศึกษาพยาบาล ส่วนใหญ่กำลังอยู่ในระยะที่กำลังมีการพัฒนาอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มคุณวุฒิจารย์ให้อยู่ในเกณฑ์การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาจารย์ใหม่ที่มีคุณวุฒิปริญญาตรี อาจมีความรู้ทางการพยาบาลดี แต่ก็ยังขาดประสบการณ์ด้านการสอน และประสบการณ์ทางคลินิก อาจารย์เก่าอาจมีความชำนาญในการสอนตามรูปแบบดั้งเดิม หากไม่ติดตามการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าในแขนงวิชาที่ตนสอนอยู่ตลอดเวลา อาจกลายเป็นครูที่ล้าสมัยไม่ทันกับวิทยาการใหม่ ๆ ดังนั้น

อาจารย์พยาบาลจึงควรได้มีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการสอนของตนอยู่เสมอ

นักการศึกษาพยาบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอาจารย์พยาบาลให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีโปรแกรมการศึกษาอบรมหลายโปรแกรมด้วยกัน โปรแกรมการศึกษาที่สถานศึกษาพยาบาลได้จัดให้เพิ่มขึ้น มีหลักสูตรการศึกษาต่อ (Continuing education) หลังจากสำเร็จการศึกษาพยาบาลขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นบัณฑิตศึกษาทั้งในหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวแล้วก็ตาม แต่โปรแกรมการศึกษาต่อยังไม่เพียงพอกับความต้องการของพยาบาล และสถานศึกษาพยาบาลต่าง ๆ ที่กำลังเร่งปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของอาจารย์ ทั้งนี้ เพราะสถานศึกษาให้การศึกษาพยาบาลขั้นสูงมีน้อยและรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อได้จำนวนจำกัด นอกจากนี้ยังเป็นหลักสูตรการศึกษาต่อระยะยาวต้องได้รับอนุมัติให้สำเร็จการศึกษาต่อได้ จากข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาลฯ ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2521 ของกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข¹ ได้แสดงรายละเอียดของการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในสถานศึกษาในระดับปริญญาตรี (หลักสูตรต่อเนื่อง) และปริญญาโท ดังแสดงในตาราง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาลฯ,

ตารางที่ 1 แสดงสถานศึกษาพยาบาล และจำนวนนักศึกษาที่รับเข้าศึกษา ในหลักสูตรปริญญาตรี-โท พ.ศ. 2520 - 2521

สถานศึกษา	จำนวนนักศึกษาที่รับไว้ ศึกษาในชั้นปริญญาตรี	จำนวนนักศึกษาที่รับไว้ ศึกษาในชั้นปริญญาโท
คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	39	12
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	60	-
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	15	-
ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์		
โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล	22	10
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	120	6
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	12	5
วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ	68	-
รวม	336	33

โปรแกรมการศึกษาที่พยาบาลและอาจารย์เข้ารับการศึกษานี้ในปัจจุบัน พอสรุปได้จากข้อมูลเกี่ยวกับ
โรงเรียนพยาบาลฯ ของกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข¹ และวิวัฒนาการการการศึกษาพยาบาล
ในประเทศไทย² ดังนี้

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5 - 8.

² วิเชียร ทวีลาภ, "วิวัฒนาการการการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย," พยาบาลลลอง

ครบรอบ 50 ปี สยามพยาบาลแห่งประเทศไทย หน้า 56 - 60.

1. หลักสูตรอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรเฉพาะทาง เป็นหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง มีระยะเวลาศึกษาดังแต่ 3 เดือน ถึง 1 ปี รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและอนามัย เป็นหลักสูตรเพื่อเตรียมพยาบาลให้มีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ซึ่งจะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีหลายหลักสูตรดังนี้

1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทาง ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระยะเวลาศึกษา 3 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมพยาบาลให้เป็นผู้ชำนาญ ในการพยาบาลเฉพาะสาขาที่ตนปฏิบัติงานอยู่ สาขาที่เปิดสอนมี

1.1.1 Cardio thoracic nursing

1.1.2 Pediatric nursing

1.1.3 Medical nursing

1.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลเวชปฏิบัติ ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระยะเวลาศึกษา 6 เดือน

1.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาล ของวิทยาลัยพยาบาล กรุงเทพ ระยะเวลาศึกษา 1 ปี

1.4 หลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระยะเวลาศึกษา 1 ปี

1.5 หลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข (เวชปฏิบัติ) ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระยะเวลาศึกษา 1 ปี เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงมาจากหลักสูตร ข้อ 1.4 โดย เสริมวิชาด้านการตรวจและรักษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และลดจำนวนวิชาทางสาธารณสุข ที่ค่า เป็นน้อยออก

2. หลักสูตรระดับปริญญาตรี เป็นหลักสูตรที่รับผู้สำเร็จอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรพยาบาล

2.1 หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาลสาธารณสุข รับจากผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาลสาธารณสุข ระยะเวลาศึกษา 1 ปี สถาบันศึกษามี 2 แห่ง คือ

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

2.2 หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตพยาบาล รับจากผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาลของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะเวลาศึกษา 2 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตครูพยาบาล สายต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรี

2.3 หลักสูตรการศึกษานิติพยาบาล ของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ มหาวิทยาลัย ศรินทรินทรวิโรฒ ระยะเวลาศึกษา 2 ปี เพื่อเตรียมครูพยาบาลระดับปริญญาตรี

2.4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตพยาบาล ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น ระยะเวลาศึกษา 2 ปี

2.5 หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะ แพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง ถ้าผู้สำเร็จหลักสูตรอนุปริญญาอยู่ใน ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ก็จะศึกษาต่อได้ปริญญาตรี ในระยะเวลาศึกษา 1 ปี

2.6 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รับผู้สำเร็จอนุปริญญาพยาบาล หรือประกาศนียบัตรพยาบาลและอนามัย จากสถานศึกษาที่ได้ กำหนดพื้นความรู้ของผู้เข้าศึกษาที่ฉบับที่ ม.ศ.5 และต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา โดยตรง ประจำอยู่ในสถานพยาบาลของส่วนราชการ ใช้เวลาศึกษาเต็มเวลาอย่างน้อย 1 ทวีภาค นอกนั้นให้ศึกษาด้วยตนเอง ระยะเวลาศึกษา 1 - 3 ปี

3. หลักสูตรมหาบัณฑิตพยาบาล

3.1 ครุศาสตรมหาบัณฑิต ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผู้สำเร็จ การศึกษาปริญญาตรีทางการพยาบาล ระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

3.2 หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล มี 2 หลักสูตร คือ

3.2.1 หลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตพยาบาล ผู้ชำนาญการเฉพาะสาขา ระยะเวลาศึกษา 2 ปี

3.2.2 หลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาล รามาธิบดี มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตพยาบาลเฉพาะทางด้านบริการผู้ป่วยในระยะเฉียบพลัน หรือ แก่บุคคลในระยะก่อนเจ็บป่วยระยะพักฟื้น และระยะฟื้นฟูสุขภาพ

3.3 หลักสูตรวิชาคำสตร้สำธารณสุขมหาบัณฑิต ของคณะสำธารณสุขคำสตร้ มหาวิทยาลัยมหิดล มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตผู้บริหารและอาจารย์ในสำขาการพยาบาลสำธารณสุข ระยะเวลาศึกษา 2 ปี

จะเห็นได้ว่าสำถานศึกษาที่สำถการศึกษาในระดับสูงนั้นไม่เพียงพอกับความต้องการ ในการพัฒนาอาจารย์ของสำถานศึกษาพยาบาลทั่วประเทศอย่างแน่ชัด ดังนั้น อาจารย์พยาบาล จำนวนไม่น้อยจึงได้เข้าศึกษาต่อในสำขาอื่น ๆ ในระดับปริญญาตรี มีจำนวน 53 คน¹ และ ระดับปริญญาโท มีถึง 206 คน² หลักสูตรที่อาจารย์เหล่านั้นเข้าศึกษาต่อมี ศึกษาคำสตร้มหาบัณฑิต (ประจำการศึกษา) ศิลปคำสตร้มหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คุรคำสตร้มหาบัณฑิต (วัดและประเมินผล การศึกษา) เป็นต้น ซึ่งทำให้อาจารย์เหล่านั้นไม่อาจนำความรู้ทั้งหมดในสำขาที่ตนศึกษามาใช้ ในการเรียนการสอนทางสำขาการพยาบาลได้โดยตรง อาจกล่าวได้ว่า ในการศึกษาต่อที่ สำถานและตัวผู้ไปศึกษายังขาดแผนและจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าต้องการศึกษาต่อเพื่ออะไร สำถาน ต้องการใ้ผู้ที่มีความรู้ด้านใดบ้าง จำนวนเท่าไร เมื่อไร เพื่อการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ เหมาะสม การศึกษาต่อของอาจารย์ส่วนใหญ่มักเป็นไปเพื่อให้ได้ปริญญาสูงขึ้นตามคำนิยมของสังคม มากกว่าความต้องการที่จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น การวางแผนพัฒนาอย่างมี เป้าหมายของสำถาน จะช่วยใ้บุคลากรที่เข้ารับการพัฒนาเหล่านั้นได้นำความรู้ที่ได้จากการพัฒนา ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงหน้าที่การงานของตนและหน่วยงานได้อย่างแท้จริง ในปัจจุบัน โอกาสในการศึกษาต่อมีมากขึ้น พยาบาลทั้งในสำถานศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาล ต่างมีความ ปรารถนาขอการราชการเพื่อเข้าศึกษาต่อกันปีละจำนวนไม่น้อย ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนคนทำงาน

¹ กองการพยาบาล กระทรวงสำธารณสุข, ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาล,

² เรื่องเดียวกัน.

รัฐบาลจึงมีระเบียบออกมา อนุญาตให้ข้าราชการลาไปศึกษาต่อได้ปีละ 20%¹ ของจำนวน
 อาจารย์ทั้งหมด นอกจากนั้น สถาบันต่าง ๆ เห็นความจำเป็นในการศึกษาต่อ ได้มีการจัดอบรม
 สัมมนาขึ้นเสมอ ๆ และเชิญคนนอกสถาบันเข้าร่วมด้วย ผู้บังคับบัญชาบางคนก็เสียดใจ เป็นหน้าที่
 ที่จะต้องส่งคนไปเข้าร่วมสัมมนา โดยไม่ค้ำยจะโต้แย้งถึงจุดมุ่งหมายของการนำมาใช้มากนัก
 หัวข้อที่เข้ารับการอบรมก็มักจะไม่ตรงกับสายงานที่รับผิดชอบอยู่ ฉะนั้น ความรู้ที่ได้จึงเป็นเพียง
 ความรู้เสริม ไม่ใช่ความรู้ที่จะนำมาใช้ในงานโดยตรงได้ ตามปัญหาของแต่ละสถาบัน บางคน
 เมื่อกลับมาแล้วอาจไม่ได้คิดที่จะนำความรู้มาใช้เลยก็เป็นได้ หรือบางคนก็ได้พยายามนำความรู้นั้น
 ไปใช้ประโยชน์แต่ขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ฉะนั้น ประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาจึง
 อยู่ที่ผู้บังคับบัญชาด้วยมาก สถาบันควรจะได้กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาบุคลากรไว้เป็นที่รับรู้
 แก่บุคลากรทุกหน่วยงาน และควรจะได้มีการติดตามผลด้วย และเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเพื่อ
 ให้ได้รับผลประโยชน์ที่ตรงกับความต้องการของทั้งตัวบุคคลและหน่วยงาน สถานศึกษาพยาบาล
 ควรจะได้จัดการอบรมวิชาการแบบ In-service education สำหรับอาจารย์ของตนเอง
 ทั้งนี้เพราะ In-service education เป็นวิธีการศึกษาต่อที่ใช้เวลาน้อย สามารถนำเอาปัญหา
 ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงมาศึกษา และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหานั้นได้ดีขึ้น ทำให้การเรียนนั้น
 ตั้งอยู่บนฐานของความจริง และนำไปปฏิบัติจริงได้ สามารถจะคัดขึ้นเมื่อไรก็ได้ ถ้าต้องการให้มี
 ความต่อเนื่องในการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะปัญหาด้านการเรียนการสอน เป็นปัญหาที่จำเป็นจะต้อง
 มีการพัฒนาเพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครู เพราะการศึกษามีได้หยุดนิ่ง ฉะนั้น
 การเป็นครูที่ดีได้จะต้องค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อการก้าวหน้าทางวิทยาการอยู่เสมอ
 ดังที่ Toffler กล่าวว่า

¹ ทบวงมหาวิทยาลัย, "ระเบียบทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยการให้ข้าราชการทบวงมหาวิทยาลัย

ไปศึกษาต่อภายในประเทศ พ.ศ. 2521" ประกาศ ณ วันที่ 14 เมษายน 2521. (ยึดสำเนา)

โดยเนื้อแท้แล้วเรามักจะวิ่งตามหลังวิทยาการอยู่เสมอ เราไม่อาจแน่ใจได้เลยว่า เราสามารถจะมีความรู้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการได้ เพราะมันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การเล่าเรียนตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ทำให้สัมรรถภาพของพวกเราตามต่อเนื่องอยู่เสมอ¹

สถานศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน ได้มีการตื่นตัวและเห็นความสำคัญในการที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนของคณาจารย์ สถานศึกษาพยาบาลหลาย ๆ แห่ง โดยเฉพาะใน มหาวิทยาลัย และในกระทรวงสาธารณสุข ต่างก็จัดการอบรมสัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียน การสอนกันตามความจำเป็น แต่อีกหลาย ๆ แห่ง อาจจะยังจัดการอบรมโดยตนเองยังไม่ได้ เพราะขาดแคลนผู้มีความรู้ทางด้านการศึกษาอบรม และขาดแคลนวิทยากรทางด้านการศึกษา การศึกษาอบรมวิชาการ (In-service education) จะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ หลายประการ เช่น การรู้ถึงปัญหาและความต้องการของสังคม ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ความเข้าใจในหลักมนุษยสัมพันธ์ หลักการเรียนรู้ และศิลปะในการจัดดำเนินการอบรมที่สามารถ ผลิผลสำเร็จเนื้อหาวิชา และกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่ศึกษา ถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาพยาบาลในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ มีปริมาณ มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดดำเนินการพัฒนาบุคลากร ของสถานศึกษาพยาบาลในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการเสริมสร้าง ให้ประเทศไทยได้รับทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ นำไปใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹A. Toffler, Future Shock (New York: Random House, Inc., 1970, Quoted in Helen M. Tobin and others, The Process of Staff Development: Component for Change (Saint Louis: The C.V. Mosby, Co., 1974), p. 14.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาพยาบาลในประเทศไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรระหว่างผู้บริหารและ

อาจารย์ของสถานศึกษาพยาบาล

3. เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ และอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

พยาบาล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้คือ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหาร ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการ รองคณบดี คณบดี ผู้อำนวยการ หัวหน้าภาควิชาฯ หัวหน้าแผนกวิชาฯ หัวหน้าหมวดวิชาฯ หัวหน้าฝ่ายวิชาฯ และอาจารย์ของสถานศึกษาพยาบาลในประเทศไทยทั้งหมด 24 แห่ง โดยมุ่งที่จะศึกษาถึงวิธีการพัฒนาอาจารย์ของสถานศึกษาต่าง ๆ โดยไม่จำกัดในเรื่องประเภทของหลักสูตร ลักษณะ และระยะเวลาของการพัฒนา

ประโยชน์ของการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยครั้งนี้คือ

1. ความคิดเห็นของประชากรจะช่วยให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อผู้บริหารที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขวิธีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในอนาคต

2. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจที่จะนำไปศึกษาเพิ่มเติมในแต่ละเรื่องได้ในอนาคต
3. ใช้เป็นเอกสารประกอบการศึกษา เพื่อการพัฒนาอาจารย์พยาบาลได้ในอนาคต

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของคำบางคำไว้ดังต่อไปนี้

↑ การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งจะเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงานของอาจารย์ในด้านความคิด การกระทำ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญเฉพาะด้าน ตลอดจนการสร้างสรรที่คนคิดที่ดี โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาต่อ การอบรม การดูงาน ฯลฯ

การศึกษาด้วยตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น โดยการสืบค้น (Investigation) เรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจากการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด

การอบรมวิชาการ (In-service education) หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้นสำหรับอาจารย์พยาบาล เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

การศึกษาต่อ (Continuing education) หมายถึง การศึกษาหลังการศึกษาตามหลักสูตรพื้นฐาน ซึ่งอาจจัดเป็นหลักสูตรระยะยาว เช่น การศึกษาต่อชั้นบัณฑิตศึกษา หรืออาจจะเป็นหลักสูตรการศึกษาต่อระยะสั้นมีกำหนดเวลาประมาณ 4 - 8 สัปดาห์ แต่ไม่เกิน 1 ปี เพื่อเพิ่มความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น การอบรมผู้บริหาร การอบรมการพยาบาลเฉพาะทาง

สถานศึกษาพยาบาล หมายถึง คณะพยาบาลศาสตร์ ภาควิชาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลที่จัดสอนหลักสูตรการพยาบาลขั้นพื้นฐานในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และหลักสูตรปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในประเทศไทย จำนวน 24 แห่ง

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชาฯ หัวหน้าแผนกวิชาฯ หัวหน้าหมวดวิชาฯ หัวหน้าฝ่ายวิชาฯ

อาจารย์พยาบาล หมายถึง อาจารย์ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบสอนนักศึกษาพยาบาล ทั้งภาคทฤษฎีและ/หรือภาคปฏิบัติในสถานศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล ในประเทศไทย 24 แห่ง เป็นผู้บริหารจำนวน 165 คน และอาจารย์พยาบาลจำนวน 709 คน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ใ้ค้มาแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งทางไปรษณีย์ไปให้กลุ่มประชากรที่อยู่ ณ สถานศึกษาพยาบาลในส่วนภูมิภาค พร้อมด้วยดวงตราไปรษณียากรและสถานที่อยู่ของผู้วิจัย เพื่อส่งแบบสอบถามคืน ส่วนกลุ่มประชากรที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามเองเป็นบางส่วน และบางส่วนส่งกลับคืนโดยทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยใ้ค้มาแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์โดยหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และตัดสินข้อมูลโดย t-test และแสดงข้อมูลในรูปของตาราง โดยมีลำดับขั้นตอนของการเล่นรายงานงานดังนี้

- บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- บทที่ 2 เอกสารอ้างอิงและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล
- บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย